

Πόλεμος και Πολιτική

Μάθημα 8^ο: Η Γαλλική Επανάσταση
Χρονικό πλαίσιο 1789 – 1793

Γεώργιος Μαργαρίτης, Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μάθημα 8^ο

Χρονολογικό πλαίσιο: 1789 – 1793

Η Γαλλική Επανάσταση

Περιεχόμενα μαθήματος

1. Η αστική τάξη στην εξουσία.
2. Οι πολίτες – στρατιώτες (soldats – citoyens).
3. Το Έθνος.
4. Συνέπειες.
5. Ειδική Βιβλιογραφία.
6. Ασκήσεις Αυτοαξιολόγησης.

Σκοποί μαθήματος

- Η ανάλυση της ανάπτυξης της αστικής τάξης μέσα από τα συντρίμια του Παλαιού Καθεστώτος.
- Η προσέγγιση των θεμελίων της αστικής δημοκρατίας: της γενικής επιστράτευσης και της επέκτασης των πολιτικών δικαιωμάτων στο λαό.
- Η γέννηση των σύγχρονων Εθνών – Κρατών.

Ημερομηνίες

- 14 Ιουλίου 1789: Έφοδος στη Βαστίλλη – οπλοστάσιο και φυλακή. Συμβολική επετειακή ημερομηνία της Γαλλικής Επανάστασης.
- 23 Αυγούστου 1793: Η Συντακτική Συνέλευση (Convention) ψηφίζει την Γενική Επιστράτευση (Levee en Masse) των Γάλλων πολιτών.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1^η ενότητα

Η αστική τάξη στην εξουσία

Κρίση στη Γαλλία

Το τέλος του Παλαιού Καθεστώτος στη Γαλλία ήρθε:

- μέσα από μια στρατιωτική και
- ταυτόχρονα οικονομική και
- κοινωνική κρίση

που οδήγησε σε επανάσταση το 1789.

Η εμπλοκή της Γαλλίας στην Αμερικάνικη Επανάσταση (1776)

- Το βασιλικό καθεστώς του Λουδοβίκου 16ου είχε επωμιστεί το κόστος του πολέμου ενάντια στην Αγγλία και της υποστήριξης της Αμερικανικής Επανάστασης (1776).
- Η στρατιωτική εμπλοκή της Γαλλίας έγινε κυρίως στη θάλασσα και το κόστος της αποδείχθηκε δυσβάστακτο για τις δημοσιονομικές δυνατότητες του καθεστώτος.

Η δυσπραγία της γαλλικής κοινωνίας

- Η δυσλειτουργία του κρατικού μηχανισμού λόγω των οικονομικών αδιεξόδων προκάλεσε ένα γενικότερο κύμα δυσπραγίας σε ολόκληρη τη γαλλική κοινωνία.

Η πολιτική «ανεξαρτητοποίηση» των Αστών

- Η απόπειρα του καθεστώτος να εξασφαλίσει πρόσθετους πόρους διαμέσου της σύγκλησης του συμβουλίου των τριών καστών
 - (Conseil des Trois Ordres – πρόκειται για τους εκπροσώπους της Αριστοκρατίας, του Κλήρου και του Λαού – των αστών δηλαδή των περιφερειακών «κολλεγίων»)
- οδήγησε σε πολιτική «ανεξαρτητοποίηση» της Τρίτης Τάξης (αστοί)
- και τελικά στη Γαλλική Επανάσταση.

Η πολιτική εξουσία στους αστούς

Ήταν η πρώτη φορά

- που η αστική τάξη έφθανε μόνη της – χωρίς ταξικούς «διαμεσολαβητές» – στην πολιτική εξουσία
- και, για να εδραιώσει την εξουσία της, έπρεπε πολύ γρήγορα να δώσει απάντηση στο «στρατιωτικό ζήτημα».

Η πτώση της Βασίλλης

Η συμβολική εξάλλου ημέρα της επανάστασης, η 14^η Ιουλίου 1789, σχετίζεται με ένα «στρατιωτικό» γεγονός:

- την έφοδο των πολιτοφυλακών ενάντια στο οπλοστάσιο της Βασίλλης
- για την απόκτηση όπλων
- (και την απελευθέρωση των κρατουμένων δευτερευόντως).

Προσπάθειες αποκατάστασης της μοναρχίας

- Ενώ όμως η αντιμετώπιση του επαγγελματικού στρατού της Μοναρχίας έγινε δυνατή χάρη στις πολιτοφυλακές του Παρισιού,
- οι εισβολές των ξένων στρατευμάτων για στήριξη του βασιλικού καθεστώτος
- και το ξέσπασμα φιλομοναρχικών κινήσεων (Βανδέα)
- χρειαζόταν κάτι περισσότερο από έναν στρατό ενόπλων εθελοντών.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

2^η ενότητα

Οι πολίτες – στρατιώτες (soldats – citoyens)

Η ιδέα της Γενικής Επιστράτευσης 1/3

- Καθώς μεγάλωναν οι απειλές από το εξωτερικό και το εσωτερικό,
- το επαναστατικό κέντρο λήψης αποφάσεων η Convention (η Συντακτική Εθνοσυνέλευση)
- προσέφυγε σε ένα ριζοσπαστικό μέτρο: στην **Γενική Επιστράτευση**.

Η ιδέα της Γενικής Επιστράτευσης 2/3

- Η κεντρική ιδέα ήταν απλή.
- Το σύνολο των ανθρώπων που κατοικούν σε μια συγκεκριμένη επικράτεια, σε ένα κράτος, δημιουργούν **Έθνος** (Nation).
- Μέσα στο γενικό πλαίσιο του Έθνους όλοι έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Η ιδέα της Γενικής Επιστράτευσης 3/3

- Η ύψιστη υποχρέωση που έχει ο Πολίτης (Citoyen) απέναντι στο Έθνος χάρη στο οποίο έχει δικαιώματα και πολιτική υπόσταση, είναι η προάσπισή του από τις όποιες επιβουλές.
- Η συμμετοχή στην άμυνα, στην προάσπιση του Έθνους, πιστοποιεί την ιδιότητα του πολίτη.
- Η ιδέα κατέληξε στην καθιέρωση, το 1793, της Γενικής Επιστράτευσης (Levee en masse).

Στράτευση του λαού με αντάλλαγμα τα πολιτικά δικαιώματα 1/2

- Η αστική τάξη έλυσε με τον τρόπο αυτό το «στρατιωτικό πρόβλημα» της εξουσίας της.
- Έχοντας χάσει το πολεμικό εργαλείο του απολυταρχικού καθεστώτος, τον επαγγελματικό στρατό,
- και μη έχοντας ως ιδιαίτερη κοινωνική τάξη την αριθμητική δύναμη ώστε να αναλάβει από μόνη της το έργο του πολέμου (κάτι που είχε κάνει στην πρώτη φάση της επανάστασης με τις πολιτοφυλακές),

Στρατεύση του λαού με αντάλλαγμα τα πολιτικά δικαιώματα 2/2

- αποφάσισε να στρατεύσει στην προάσπιση της εξουσίας της
- το σύνολο του λαού (τους αγρότες της Γαλλίας κυρίως που αποτελούσαν την συντριπτική πλειονότητα των Γάλλων)
- με αντάλλαγμα “πολιτικά δικαιώματα”.

Θεμελίωση της «αστικής δημοκρατίας»

- Η διαδικασία θεμελίωσε την “αστική δημοκρατία”,
- όπου η αστική τάξη παραχωρεί (ή αφαιρεί) πολιτικά δικαιώματα στα υπόλοιπα κοινωνικά στρώματα και τάξεις
- ανάλογα με το βαθμό που τις χρειάζεται για τη θεμελίωση ή την προάσπιση της εξουσίας της.

Προέλευση της ιδέας από την αρχαιότητα

- Η γενική ιδέα προέρχεται από την αρχαιότητα χωρίς όμως – προφανώς – να αποτελεί κάποιο είδος “αντιγραφής” των αρχαίων προτύπων.

Καταγωγή της ιδέας από τα «Κολλέγια»

- Η νέα “αστική δημοκρατία”
- έχει τις ρίζες της στα “Κολλέγια” των πόλεων της επαρχιακής Γαλλίας (κάτι σαν συμβούλια προυχόντων)
- όπου η αρχή της αντιπροσώπευσης έδινε στους αστούς τον πραγματικό έλεγχο της εξουσίας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

3^η ενότητα

Το Έθνος

Η ιδιότητα του πολίτη του Έθνους

Στο ΕΘΝΟΣ (NATION)

- οι πολίτες αποκτούν συγκεκριμένα πολιτικά δικαιώματα
- ενώ ταυτόχρονα – καθώς ασκούν τα πολιτικά τους δικαιώματα ακριβώς μέσα από την ενότητα του Έθνους – αναλαμβάνουν την προάσπιση του τελευταίου συλλογικά.

Γέννηση της Αστικής Δημοκρατίας

- Για να το προσδιορίσουμε καλύτερα
- η προϋπόθεση για την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων είναι η ύπαρξη ενός ελεύθερου Έθνους
- και ως εκ τούτου το πολιτικό δικαίωμα των πολλών συνδέεται άμεσα και πολυεπίπεδα με την προάσπιση του Έθνους:
- **βρισκόμαστε μπροστά στη γέννηση της ΑΣΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.**

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

4^η ενότητα

Συνέπειες της Γαλλικής Επανάστασης

Η θεμελίωση των σύγχρονων αστικών Εθνών – Κρατών

- Οι σχετικές
 - με τη στρατιωτική υποχρέωση των πολιτών και
 - τα εκπορευόμενα από αυτή πολιτικά δικαιώματα
- Θέσεις και ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης
- αποτέλεσαν το πρόπλασμα για τη θεμελίωση των σύγχρονων αστικών εθνικών κρατών.

Ειδική Βιβλιογραφία

- Wawro Geoffrey, *Warfare and Society in Europe, 1792-1914*, (Routledge,2000).
- Hills Ken, *French Revolution (Wars that Changed the World)*, (1989, Marshall Cavendish).
- Doyle William, *The Oxford History of the French Revolution*, (2003, Oxford U.P.).
- Bertrand Jean-Paul, *The Army of the French Revolution: From Citizen-soldier to Instrument of Power*, (1988). Princeton U.P.
- Martin Kirby James, Lender Mark Edward, *A Respectable Army: The Military Origins of he Republic, 1763-1789*, (2005) Willey-Blackwell.

Ασκήσεις Αυτοαξιολόγησης

1. Πως έλυσε η γαλλική αστική τάξη το πρόβλημα της στρατιωτικής προάσπισης της πολιτικής εξουσίας της;
2. Γιατί η έννοια του «πολίτη» εμπεριέχει τη ιδιότητα του «οπλίτη»;
3. Τι είναι η «γενική επιστράτευση» και σε τι διαφέρει από τις μορφές πολεμικής κινητοποίησης των κοινωνιών του Παλαιού Καθεστώτος;
4. Για ποιούς λόγους η πολιτική και κοινωνική εξουσία – η αστική εξουσία – χρειάστηκε το λαό της Γαλλίας;

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Μαργαρίτης.
«Πόλεμος και Πολιτική. Η Γαλλική Επανάσταση 1789 – 1793». Έκδοση: 1.0.
Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS228/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος 8^{ου} Μαθήματος

Επεξεργασία: Γαβριέλα Λ. Μαζαράκη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013 – 2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

